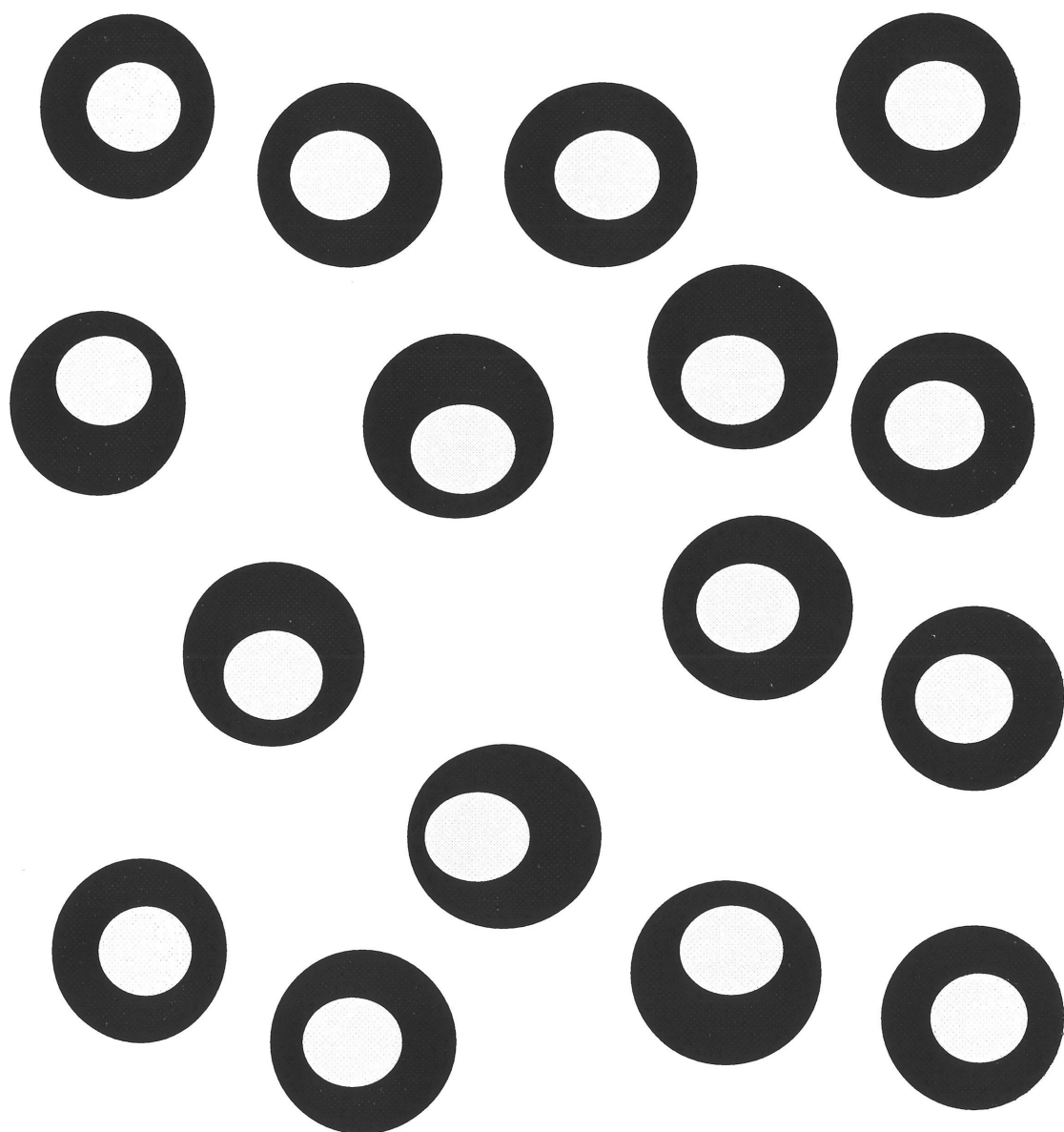

2/2003

30.vsk

asiasana

asiasana

osoite:

c/o Informaatiotutkimuksen
laitos
pl 607
33014 Tampereen yliopisto

e-mail:

asiasana@uta.fi

painopaikka:

Juvenes print
Tampere 2003
issn 0356-0139

toimitus:

Aki Kangas, vastaava
toimittaja
Jani Keränen, jakelu

kirjoittajat:

Katja Hilska
Anni Järvelin
Aki Kangas
Laura Kohta
Liisa Kumpulainen

kansi:

Aki Kangas

taitto:

Aki Kangas
Laura Kohta

Tässä numerossa:

Pääsana, vastaavan toimittajan palsta	3
Johtosana, puheenjohtajan palsta	4
UDK rantautui... heti säiden salliessa	5
Vapaaehtoisesti työhullu – Avustajana konferenssissa	6
Discogs – elektronisen musiikin tietokanta	8
Kesä arkiston pöl(l)yissä	9
Perinteitä ja uusia toimintamuotoja Australian kirjastoissa	12
Hyvä, paha informaatio	16

pääsana

Viime kesän paras yllätys oli, kun postiluukusta tipahti kirjekuori, jossa oli kutsu serkkuni 25-vuotishääjuhliin. Juhlat olivat elämys ja oli hienoa nähdä sukulaisia pitkästä aikaa. Toki jo pelkkä elokuinen Tornionjokilaakso oli käynnin arvoinen.

”Paljon on aihetta juhlaan: ystävät, rakkaus, hyvä elämä”, oli serkkuni kirjoittanut kutsukorttiin. Minusta se on hienosti sanottu. Olen itsekin jonkin verran miettinyt hyvään elämään liittyviä asioita, mutta yleensä niitä tulee vain pohtineeksi turhan harvoin.

Toisinaan onkin paikallaan pysähtyä ja rauhoittua hetkeksi. Kun ajatukset selkiintyvät, ymmärtää paremmin ”missä mennään”. Elämä saa silloin enemmän sisältöä. Samalla tulee ymmärtäneeksi paremmin suhtautumistaan eri asioihin ja hahmottaneeksi maailmankuvaansa.

Jokaisen maailmankuva on yksilöllinen ja ainutlaatuinen. Meillä on oma tapamme havainnoida ympäristöämme ja tehdä päätelmiä havainnoistamme. Aiemmat kokemuksemme vaikuttavat ilmeisen paljon siihen, kuinka suhtaudumme asioihin. Kokemusten ei tulisi kahlita, mutta kuinka monta kertaa onkaan tullut hokeneeksi, ettei tämä onnistu eikä tästä mitään tule?

Toivoisinkin erityisesti, että uusiin asioihin lähtisi mukaan avoimin mielin ja innokkaasti. Käsitkseni mukaan elämä on pohjimmiltaan positiivista ja se menee suotuisasti eteenpäin. Miksei siis antaisi elämän viedä!

Mukavaa syksyä!

Aki Kangas

aki.kangas@uta.fi

vastaava toimittaja

johtosana

Syksy on merkillistä aikaa. Jostain syystä aloitan tämänkin syksyn vakaasti uskoen saavani suoritettua 26 opintoviikon edestä kursseja. Edellisten syksyjen keskeytetyt kurssit eivät lannista minua lainkaan. Ilmiö on syksyille tyypillinen. Kesän töissätahkoaminen kasvattaa kummasti opiskeluintoa. Uudella energialla syksyyn lähtee myös 35 vuotta täyttävä ainejärjestömme UDK...

Eniten tarmoa suunnataan tutkintorakenneuudistukseen ja siihen liittyvän opintojen kuormittavuusanalyysiin. Koulutuspoliittisella sektorilla tapahtuu muutenkin valtavasti, kun yliopistolla pohditaan mm. siirtymistä kahden lukukauden järjestelmästä neljään periodiin. Etujenvalvonnassa kulunutta energiaa keräillään tutusti takaisin Kintulammella luonnon helmassa, sählykentillä, kulttuuririennoissa ja yhteisissä juhlissa. Uutukaisena ideana tulossa on infolaisten yhteinen seilailu Itämeren laineilla. Syksyn päättävät pikkujoulut ja vuosikokous, jossa vaihdetaan jälleen uudet henkilöt UDK:n ruoriin.

Samalla kun UDK täyttää vuosia on myös ainejärjestölehtemme Asiasana 30-vuotis syntymäpäivä. Alkuaikoinaan Asiasana oli UDK:n ja UDK:laisten merkittävä viestintäväline, jossa selviteltiin välejä niin muun maailman, kuin laitoksen väen ja opiskelutovereidenkin kanssa. Vuosien varrella Asiasana on kuitenkin menettänyt merkitystään ja kirjoittajien ja toimittajien löytäminen muuttunut yhä hankalammaksi.

Asiasana ei enää ole UDK:laisten pää-äänenkannattaja. Ainejärjestön viestintä ja keskustelu on siirtynyt paperilta sähköisiin välineisiin. Aineiston kerääminen lehteen on muuttunut hankalaksi ja lehdellä ei tunnu enää olevan tarkoitusta. Sikäli kun Asiasanaa ei keksitä uudelleen syksyn aikana, on hyvin mahdollista, että UDK:n nykyisen hallituksen viimeiseksi työksi jää kunniakkaan ainejärjestölehtemme alasajo marraskuun vuosikokouksessa. Jääköhän nykyisen hallituksen viimeiseksi työksi kunniakkaan lehtemme alasajo?

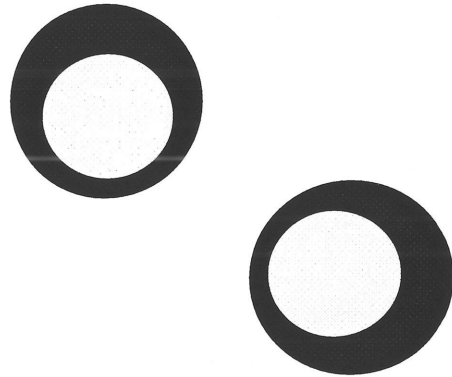
Syysterkut

Anni Järvelin

hallituksen puheenjohtaja

UDK rantautui...

heti sään salliessa

Toukokuun puolivälin jälkeen, kun yliopiston kevätopetus oli jo loppunut ja kesän merkkejä alkoi hahmottaa Tampereellakin, UDK:laiset alkoivat kukin suunnata kohti omia kesäsuunnitelmiaan, toiset töihin ja toiset johonkin. Jotta opiskelutoverit eivät alkukesän riennoissa heti unohtuisi, ainejärjestömme ideoi mahtavan idean yhteisestä piknikistä Arboretumin kukikkaassa ympäristössä.

Ilmat alkoivat toukokuun loppupäivinä todella muistuttaa jo kauan odotettua kesää, mutta, kuinka ollakaan, piknik-perjantain koittaessa pilvet alkoivat kerääntyä taivaalle. Pieni sadehan ei UDK:laisia tietenkään olisi nujertanut, sillä emmehän ole sokerista, mutta kun lämpömittari laski alle kymmenen asteen, jouduin toteamaan sään tulleen ainejärjestömme, tai ainakin minun, ja piknikin väliin. Olin tietenkin pettynyt, mutta en lannistunut. Olihan edessä vielä pitkä(, kuuma) kesä aikaa järjestää UDK:lle toimintaa.

Koitti heinäkuu. Hallituksen postituslistalle saapui viesti, että olisi aika koota UDK:laisia yhteen ja suunnata Pyynikin rannoille rantalentopallon ja muun oheistoiminnan merkeissä. Valitsimme päiväksi erään heinäkuun alkupuoliskon torstain, joka ilmatieteenlaitoksenkin mukaan vaikutti oivalta illalta, ja olihan säät jo parantuneet yllättävän kylmän kesäkuun jälkeen. Sääukko ei ollut samaa mieltä asiasta. Rantalentispäivän koittaessa alkoivat taas ne ikävät harmaat hattarat kerääntyä aiemmin niin siniselle taivaalle ja ukkonen alkoi jyristä sateen kastellessa katuja. Eli rannalle en päässyt tuolloinkaan. Olin taas pettynyt ja lähestulkoon lannistunut.

Heinäkuu kului nopeaan tahtiin, kuten kyseinen vuodenaika yleensä, eikä UDK ollut vielä kertaakaan päässyt yhteistuumiin nauttimaan kesäillasta. Kun kuuma hellejakso oli jämähäntynyt heinäkuun lopulla Tampereen ylle, ajattelimme muutamien UDK:laisten kanssa, että oli kypsä aika saada ainejärjestötoimintaan eloa ja vihdoinkin suunnata kohti Pyynikkiä. Kahta edellistä kertaa muistellen, kirjoitin hieman epäröivän mainoksen rantalenttiksestä sähköpostilistallemme, mainiten jotain säähän viittaavaa jne. Toisaalta hellettä, aurinkoa ja kuumuutta oli kestänyt jo sen verran kauan, että sateen mahdollisuus oli mielestäni todella olematon.

Koitti heinäkuun viimeinen päivä ja kalenterissani luki ”UDK:n rantalenttis”. Taivaalla oli paksu pilvipeite ja ukkonen jyrähteli ikkunoiden lähes helistessä sen voimasta. ”Miksi aina?” ajattelin, mutta sitten urhoollisesti päätin odottaa iltaan ennen kuin lopullisesti lannistuisin. Jospa sää vaikka paranisi. Tähän kohtaan sopisi kliseinen sanonta kolmannesta kerrasta, sillä illan tullen huomasin ukkosen kiertävän Tampereen ja lämpötilan yhä kiikkuvan 30:nen asteen tienoilla. Lähdin kohti Pyynikin rantaa, ja perille päästyäni löysin rannalta muutaman aidon UDK:laisen rantalenttispallo (sekä oheistoiminta...) seuranaan.

Loppujen lopuksi tuona heinäkuisena kokoontumisiltana Pyynikille rantautui peräti seitsemän pirteää UDK:laista (minut mukaan lukien), jotka sitten illan hämärtyessä luopuivat Pyynikin hiekkarannoista ja lähtivät hiljalleen valumaan kohti kesäisen keskustan juomaravintoloita. UDK oli vihdoin kokoontunut.

Terveisin,
Liisa Kumpulainen
virkistysvastaavanne

Vapaaehtoisesti työhullu - avustajana konferenssissa

Kun herätyskello soi lomasi ensimmäisenä päivänä puoli seitsemältä aamulla, on tunnelma tahmeahko. Tihrusta järkevää aamupalaasi unien sijaan, jätä rantavarustus kotiin ja pukeudu säädyllyisiin ja tukahduttaviin vaatteisiin, viiletä aamuisen väljiä katuja myöhästymisen uhalla kuin kuka tahansa työläinen. Uhraa vapaa-aikaasi avustustyöhön.

Tehtävänäni konferenssissa oli parini kanssa päivystää rekisteröintitiskillä, jonne osallistujat tulivat kaikine mahdollisine ongelmineen. Tiskillä ehdittiin niin säilyttää hukattua luottokorttia kuin neuvoa lääkärin vastaanotolle raskaaksi tulleeeksi itseään epäilevääkin. Pidin omaa tehtävääni kenties mukavimpana mahdollisena: konferenssivieraat olivat hyvällä tuulella ja ainakin päälle päin tyytyväisiä jakamiimme kulkuohjeisiin ja muihin neuvoihin. Vaikka jalat väsyivät seisoskelusta ja syntyperäiset englantilaiset naureskelivat kielenkäytölle ja ääntämiselle, alkoi kieli pian kääntyä sanomaan ”badge” ja ”fifteen” ymmärrettävästi (jälkimmäinen kuulostaa maallikon suusta tullessaan niin kovasti ”fifty“-ltä), englantilainen aakkosten ääntämys iskostua suomalaiseen kaaliin ja humoristiset tilanteet ja ulkomaalaisten äimistely pitivät huolen viihdykkeestä.

En ole eläissäni pistänyt nenääni ulkomaille paria Pohjoismaata kauemmas. Siksi kai on niin vaikeaa tajuta, että rekisteröintisotkujensa selvittelyä odotteleva amerikkalainen ei ala yhtäkkiä tiedustella mukavia ravintoloita vain äärimmäiseen tarpeeseensa, kuten minä tekisin, vaan ehkä seurustellakseen ja rikkoakseen hiljaisuuden. Yhtä hullulta tuntuu, että joku paikalle tullessaan ensi töikseen kättelee jonkun mitätömän apulaisen kuten minut tai kyselee kuulumiset ennen asiaan pääsyä. Jotkut pistäytyivät juttelemaan ihan vain huvikseen, ja ehkä hupaisimpia olivat työpisteestämme kuvia halunneet kiinalaiset ja korealaiset. Kaikki osallistujat olivat kuitenkin paikalla työasioissa, ja avustajana olo antoi pienen aavistuksen kansainvälisestä virkailmapiiiristä.

Kaikki ei suinkaan sujunut putkeen, tietysti. Eräidenkin kopioiden ottamisessa meni ainakin puoli tuntia; paperit eivät olleet mitään A-nelosia vaan jotain USA:laista standardia eikä kopiokone muutenkaan taipunut kopioijan tahtoon. Sain kovan sydämentykytyksen joutuessani hoitamaan kuulutuksen, joka ei kuitenkaan tavoittanut oikeaa henkilöä: välillä oli vain tyydyttävä siihen, ettei kaikkia voi auttaa, eivätkä kaikki epäonnistumiset olleet henkilökunnan harteilla.

Juuri ennen konferenssin alkua tuntui neljän päivän työsarka pienoiselta uhraukselta. Kuten odottaa voi, tuntui tili loppujen lopuksi kuitenkin kääntyneen saatavien puolelle. Konferenssivieraita saattoi kohtalaisen helposti auttaa, ja onnistuessaan jossakin tulee hyvä olo. Kuten mainittu, ilmapiiri oli ystävällinen ja kolmensadan osanottajan joukko alkoi pian tuntua tutulta pyöriessään siinä ympärillämme (jotkut nimet alkoivat tuntua jo liiankin tutuilta; ei voinut olla varma, oliko professori X kirjoittanut jonkin opinalani avainartikkelin, vai olinko vain lukenut hänen nimensä noin sata kertaa osanottajamateriaaleista). Suositelen, jos vain tilaisuus koittaa, kaikille ilmaisen ruuan ja intellektuellin ja kansainvälisen atmosfäärin palveluhenkisille ystäville.

Laura Kohta

Discogs elektronisen musiikin tietokanta

Kaikki konemusiikki yhdessä kannassa

Tarvitset kipeästi tietoja jonkun teknoartistin koko tuotannosta tai haluat käsiisi kaikki Sähkön äänitteet? Vastausta tuskin löytyy Lindasta, saati Selmasta, mutta onneksi kiinnostusta tietokantojen ylläpitoon löytyy myös muualta. Näppäile selaimeen discogs.com, niin olet oikeilla vesillä.

Discogs-tietokannan perustajan tavoitteena on ollut luoda suurin ja kattavin konemusiikin tietokanta. Tietokantaan on tarkoitus kerätä kaikki kone- tai elektroniseksi musiikiksi luokiteltavissa oleva tuotanto, eli tietoja kerätään mm. teknosta, housesta, ambientista, junglesta ja trancesta.

Discogsista voi hakea tietoja artistin, levy-yhtiön, tai biisin nimen perusteella. Tietokannan tieto on keskenään linkitettyä, joten löydettyäsi tietyn artistin, voit myös katsoa ketkä muut levyttävät samalle levymerkille.

Nerokkainta tietokannassa on, että sitä ylläpidetään käyttäjävoimin. Alan harrastajat (ja ammattilaiset, tietenkin) voivat lisätä oman levykokoelmansa tiedot tietokantaan, ja myös täydentää jo olemassa olevia tietoja, sekä lisätä kommentteja ja palautetta.

Tietokannan ylläpitäjät kontrolloivat talletettavia julkaisutietoja, ja jokin oma lisäysehdotus voikin tulla buumerangina takaisin. Joskus vastauksena saattaa jopa olla, ettei kyseistä levyä ole olemassakaan - vaikka se on tallettajan käsissä. Näissä tilanteissa voi ainakin onnitella itseään harvinaisen kappaleen omistamisesta.

Mitä tallettajat sitten saavat vaivanpalkaksi? Oman sähköisen tietokannan levykokoelmastaan. Tätä osaa monia arvostaa siinä vaiheessa, kun hyllystä löytyy 3000 vinyyliä, epämääräisen hajanaisessa järjestyksessä. Myös muitten tietokannan käyttäjien levykokoelmia pääsee selailemaan, ja katsomaan mitä omasta kokoelmasta mahdollisesti uupuu. Ostoehtotustenkaan tekeminen ei ole kiellettyä.

Discogs-tietokanta on perustettu marraskuussa 2000 ohjelmoija-dj-musiikkifani Kevin Lewandowskin toimesta. Hän tykkäsi muiden yhteisöpohjaisten verkkosivujen tarjontaan, ja ajatteli että mikseipä konemusiikin harrastajia saataisi innostumaan luetteloinnista. Tietokantaan on talletettu jo tuhansia tietueita konemusiikin julkaisuja, mutta aina tarvitaan lisää osallistujia. Jos omistat alan musiikkia, käypä lisäämässä oman levykokoelmasi tiedot. Ja kaikille aiheesta kiinnostuneille Discogs on ainutlaatuinen tiedonlähde.

Katja Hilska

Kesä arkiston *pöl(l)yissä*

lähestymistapa ja case: perinnearkisto

Haarlan palatsissa vielä ensi kevääseen asti toimiva Musiikintutkimuksen laitos pitää hallussaan yhtä Suomen suurimmista kansanperinteen arkistoista. Tähän kulttuuriperintöön annettiin tänä kesänä nokkansa työntää yhden vihreän informaatiotutkijan.

Kuulin perinnearkistosta UDK:n viime syksynä järjestämässä työelämäpäivässä. Eräs puhujista oli ollut vähän aikaa töissä laitoksella rakentamassa arkiston tietokantaa. Panin paikan korvan taakke vielä edessä olevaa harjoitteluani ajatellen. Digitointia kaipaava kuva- ja äänitemateriaali kuulosti sentään paljon paremmalta arkistoympäristöltä kuin kliseiset kuivat paperit ja pölyiset mapit, joiden alle helposti hautautuisi... ikiajoiksi...

Yhteydenottooni suhtauduttiin suopeasti ja todettiin, että harjoitteluun pääsyyni riippuu ainoastaan rahasta – saisinko minä Infon laitokselta voucherin (yliopistokoneisto pitää rahan kierrättämisestä itsensä sisällä) ja saisiko digitointiprojekti tarpeeksi ulkopuolista rahoitusta yhden vähään tyytyvän harjoittelijan yhden kuukauden pieneen palkkapussiin. Muu rahoitus järjestyi odotetusti, ja maltettuani pihistää harjoitteluani kolmanteen opiskeluvuoteen saatoinkin olla varma tuosta siunatusta voucherista, jota ilman ei yliopiston rekrytointipalvelun annin perusteella pääse minkäänlaiseen arkistoon edes viiden euron tuntipalkalla. Tarvitseeko harjoittelutuen olemassaolon tärkeyttä enää korostaa?

tehtäväkentän kuvailu

Perinnearkisto sisältää noin 20 000 tuntia äänitteitä, 200 000 kuvaa, soittimia, käsikirjoituksia ja ääni-levyjä. Kuvia ja haastattelunauhoja digitoidaan parhaillaan, ja samalla koko hoito kuvaillaan aikaisempaa tarkemmin, että arkiston sisältö voitaisiin saattaa laajemmin saataville.

Huomautus: helpommin sanottu kuin tehty. Äänen siirtäminen avokelanauhasta CD:lle joutuu verkkaisesti. Ääni digitoidaan tietokoneelle, kokonaisuus kuvaillaan ja jaetaan osiin ja poltetaan lopulta levyille. Nopeus hyvänä päivänä noin kolme tunnin mittaista nauhaa.

Päivässä saa keskimäärin kolmekymmentä kuvaa skannattua, digitaalisesti sliipattua, kuvailtua ja tallennettua tietokantaan. Siis jonain päivänä viisikymmentä ja toisena kymmenen. Skannerit ja ohjelmat tempuillevat, kovalevyn täyttyessä toiminta hidastuu. Jotkut kuvat itsessään ovat vaikeita paloja valaistuksen tai värien suhteen. Säilytettävät versiot digitaalisista kuvista poltetaan CD-ROM –levyille, mikä onnistuu suunnilleen samaa vauhtia, 20 kuvaa päivässä.

Skannaus- ja polttovaiheet ovat lähinnä tietokoneen suorituksen valmistumisen odottelua. Siinä voi vaikka joutessaan miettiä CD-levyille tallennetun tiedon (lyhyitä, voin kertoa) oletettuja säilyvyysaikoja ja muutenkin konekielisen informaation olematonta elinikää verrattuna vanhaan kunnon negatiivimuoviin ja kelanauhoihin.

Mitä ei kannata tehdä, on alkaa laskea, kauanko kahdelta ääninauhojen ja kahdelta kuvien luetteloijalta menee aikaa homman hoitamiseen. Liian kauan.

Minulle todettiin mieleenpainuvasti, ettei koko aineistoa edes kannata yrittää digitoida kauhealla vauhdilla, koska laitteisto, ohjelmat ja tallennusalustat vanhenevat niin nopeasti, ettei voi tietää, saadanko konekielisiä tiedostoja edes auki kymmenen vuoden kuluttua (tähän kohtaan pakollinen flashback korppuihin, lerppuihin, reikäkortteihin ja Windowsin tempuihin). On vain käytettävä hyvässä uskossa laadukkaimpia välineitä ja yleisimpiä formaatteja. Ja tuumattava välillä rauhassa, että on helppo hypätä seuraavan teknisen mullistuksen matkaan. Nurkan takana odottavat jo DVD-levyt.

Digitointi kuitenkin kannattaa tämän päivän verkostoituvassa maailmassa. Julkisen ja julkista rahoitusta nauttivan arkiston aineisto on tarjottava yleisön käyttöön, ja internet tarjoaa siihen hienot mahdollisuudet. Lisäksi aineisto on digitaalisessa muodossa helpommin muokattavissa ja välitettävissä (kuten naarmujen poisto kuvista, suurentaminen lakanan kokoiseksi tai välittäminen sähköpostin kautta).

Taistelusta tuulimyllyjä vastaan tehdään kannattavampaa valikoimalla digitointiin ensin esim. eniten käytetty tai muuten priorisoitu aineisto.

toteutus

Henkilökohtaiseksi päätehtäväkseni annettiin, kun kerran olin alan ihmisiä, aineiston kuvailussa käytettyjen asiasanojen kokoaminen tesaurukseksi. Toteutin hierarkiat pitkälti YSA:n perusteella, joten kyseinen teos tuli hyvin tutuksi yli kuukauden täydellä työajalla kestäneen projektin aikana. Lisäksi asiasanasto soi ulkopuoliselle tarkastelijalle ajatuksia herättäviä otteita perinteen- ja musiikintutkimuksesta. Miten formulat muka liittyvät kansanperinteeseen? Entä pyrkimäluvut? Mitä ovat köllit ja scherzot? Franseesit, fyyrkantit, patespaanit? Langleik, käspaikat, tsasounat, häh?

Henkilökunnan lomien ajaksi minulle annettiin luottavaisesti avaimet ja aika vapaat kädet kaivella korvaamatonta kansanperintöä sekä luvan (ja opastuksen) leikkiä erilaisten kalliiden koneiden kanssa. Lisämaustetta kuvien ja parin nauhan luetteloinnille toi omalta kotipaikkakunnaltani 60-luvun lopussa kerätty laaja aineisto ja jopa muutamaaan sukulaiseeni liittyvä materiaali. Pääsin myös melkein kiinni asiakaspalvelun syrjään, mutta miesparka kai vaistosi kesäharjoittelijamaisen epätoivoisen innostukseni ja katosi paikalta vähin äänin.

tulokset

Opiskelijaelämän kannalta mielenkiintoisinta oli tutustua lähietäisyydeltä jonkin aivan muun kuin kotilaitoksensa tunnelmiin. Marjatta Okon bulevardin teknisten termien täyttämä, kenkätehdasmenneisyyden silaama tehokas, kliininen kuja on aivan eri maailmasta kuin muusta yliopistomaailmasta eristäytynyt narisevalattiainen Palatsi, josta saisi parilla sohvalla suorastaan kodikkaan, jossa kaikki tuntevat toisensa riippumatta siitä, onko professori vai opiskelija ja jossa keitetään opiskelijakahvit joka päivä. Kun työ alkaa hetkellisesti maistua ylitsepääsemättömältä puulta, voi voipunut kesäharjoittelija hetken nollata päätään soittamalla luonnonhuilua tai jouhikkoa.

Kesän aikana saamiini kokemuksiin olen ollut tyytyväinen. Tekemistä on riittänyt, toisaalta atmosfääri on leppoisaa. Olen tutustunut aivan toisenlaiseen työympäristöön kuin missä olen aikaisemmin ollut, ja lisäksi kuullut paljon ajankohtaista tietoa kuvien ja äänitteiden arkistoinnista ennen, nyt ja tulevaisuudessa – ja ennen kaikkea saanut kokeilla kaikkea itse.

PERINTEITÄ

JA UUSIA TOIMINTAMUOTOJA

Australian kirjastoissa

Australian kirjastoihin perehtyessä tulee alkuun huomanneeksi, kuinka vähän tietää maan historiasta. Aluksi tulee mieleen kaukainen maanosa ja sen omaleimainen kasvillisuus ja eläimistö kenguruineen ja koaloineen. Valtiollisesta kehityksestä muistaa Ison-Britannian siirtomaan, joka itsenäistyi rauhanomaisesti, mutta jossa kuitenkin alkupe-
räiskansojen kulttuuri on lähes tuhattu. Kun muistelee kulttuurielämää, tulee mieleen Sydneyn kuuluisa oopperatalo. Mielikuvat eivät kuitenkaan ole yhtenäisiä, ehkä siksi, että suomalaisille maailmanhistoria on yleensä Euroopan historiaa. Australian kirjastoihin tutustuminen on mielekästä, sillä samalla avautuu myös maan historia laajemminkin.

Siirtomaa-ajasta johtuen Ison-Britannian ja Australian kirjastohistoriassa on yhteisiä piirteitä, mutta toki kirjastot ovat kehittyneet juuri Australialle omaleimaisella tavalla. Suomeen verrattuna Australian kirjastojärjestelmä saattaa ensi alkuun tuntua hämmäntävältä. Jo kirjastojen nimitykset menevät helposti sekaisin, ja esimerkiksi meistä poiketen Australian kansalliskirjasto on hoitanut myös yleisen kirjaston tehtäviä. Kansalliskirjaston lisäksi jokaisella osavalttiolla on omat kirjastonsa. Maan yleiset kirjastot ovat kehittyneet huomatta-

vasti viime vuosikymmeninä, lisäksi yliopistojen ja muiden oppilaitosten kirjastot ovat Australiassa merkittävässä asemassa.

Harrison Bryan on erottanut Australian kirjastojen kehityksessä viisi vaihetta: ensimmäinen vaihe alkoi eurooppalaisten tulosta mantereelle, ja kesti vuoteen 1850. Toinen vaihe käsittää ajan, jolloin Australia oli jakautunut yksittäisiin siirtokuntiin. Kolmas vaihe alkaa siirtokuntien yhdistyttyä liittovaltioksi vuonna 1901. Myöhemmin vaiheina Bryan erottaa "kirjastot kansalle", vuodesta 1934 vuoteen 1956, sekä "kirjastot kansakunnalle", vuodesta 1957 alkaen. Myös muunlaisia jakoja on esitetty. Monien mielestä niin kutsuttu Munn-Pittin raportti on kuin vedenjakaja maan kirjastohistoriassa, ja kirjastohistoria on jaettu aikaan ennen raporttia ja sen jälkeen. Raportti julkaistiin vuonna 1935 ja se oli kartoitus maan kirjastopalveluista ja ehdotus niiden parantamiseksi. M. F. Tauber puolestaan jakaa Australian kirjastohistorian kahteen vaiheeseen. Käännö tapahtui hänen mukaansa toisen maailmansodan aikoihin: ennen sotaa luotiin perusta kirjastopalveluille ja sodan jälkeisessä vaiheessa ne kehittyivät, kun kohdattiin uusia, aiempaa monitahoisempia tiedontarpeita.

Kirjastojen alkuvaiheet

Australian kirjastojen kehitys alkoi uudisasukkaiden tultua maahan 1700-luvun lopulla. He toivat mukanaan kirjoja, yleensä siirtokuntien perustamisessa tarvittavaa kirjallisuutta, kuten lakikirjoja, mutta myös uskonnollista ja tieteellistä kirjallisuutta sekä karttoja. 1800-luvulla Australiaan perustettiin Ison-Britannian mallin mukaisesti teknillisiä ja humanistisia instituutteja. Niihin saattoi mennä kuuntelemaan luentoja, ja oppimaan uusia tietoja ja taitoja, joita esimerkiksi töissään tarvitsi. Instituuttien yhteydessä oli kirjasto, joita siirtokuntien hallitukset tukivat. Nämä kirjastot muodostuivat niinkin merkittäviksi, että niiden on katsottu hidastaneen varsinaisten yleisten kirjastojen kehitystä.

Siirtokuntien pääkaupunkeihin perustettiin osavaltioiden rahoittamia kirjastoja, ensimmäinen Melbourneen 1853, viimeisin Brisbaneen 1896. Niiden pääasiallinen tehtävä oli toimia tutkijoita varten, ja siksi kokoelmat olivat käsikirjastotyyppisiä. Australiassa yleinen kirjasto –nimitystä on aiemmin käytetty eri merkityksessä kuin Suomessa ja emämaassa Isossa-Britanniassa. Yleensähan yleisiä kirjastoja ovat kuntien verovaroin ylläpitämät kirjastot joita on ympäri maata, mutta Australiassa nimitystä on käytetty aiemmin juuri näistä osavaltioiden kirjastoista. Nykyisin osavaltioiden kirjastojen tärkeä tehtävä on koota omaa osavaltiotaan koskevia dokumentteja sekä tarjota tutkimus- ja tietopalveluja.

Munn-Pittin raportti ja yleisten kirjastojen kehitys

Kirjastojen kehitys oli verkkaista aina toiseen maailmansotaan. Ernest Pitt ja Ralph Munn tekivät tutkimuksen Australian kirjasto-oloista 1934. Heidän raporttinsa “Australian libraries; a survey of conditions and suggestions for their improvement” julkaistiin seuraavana vuonna. Raportti kritisoi voimakkaasti sen aikaisia kirjasto-oloja, erityisesti yleisten kirjastojen tilannetta. Valtion tukemat yleiset kirjastot olivat käsikirjastotyyppisiä ja niitä oli vain osavaltioiden pääkaupungeissa. Muiden kirjastojen perustaminen oli jäänyt vapaaehtoisten vastuulle, ja nämä kirjastot saattoivat olla avoinna vain tietyille ryhmille. Kirjasto-olojen kehittäminen nähtiin välttämättömänä, jotta väestön koulutusta voitaisiin parantaa.

Tilanteen parantamiseksi Munn ja Pitt ehdottivat lukuisia parannuksia muun muassa kirjastoverkon vakiinnuttamiseksi. Vaikka raporttia arvosteltiin liian kriittiseksi, oli sillä vaikutuksensa kirjasto-olojen kohentumiseen. Moderni kirjastolainsäädäntö sai alkunsa, ensinnä Uudessa Etelä-Walesissa vuonna 1939. Useat muut osavaltiot säätivät lait 1950-luvun alkuun mennessä. Free public library –liike sai alkunsa pian raportin julkaisemisen jälkeen 1930-luvun lopulla.

Yliopistokirjastojen kehityksestä

Australiaan perustettiin yliopistoja jo 1800-luvun puolivälistä lähtien, mutta erityisen huomattavaa on niiden kehittyminen toisen maailmansodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Oppilasmäärät kasvoivat huomattavasti, aluksi siksi, että sodan pää-

tyttyä sankat joukot kirjoittautuivat yliopistoihin, myöhemmin koulutuspoliittisista syistä johtuen. Yliopistoja perustettiin lisää, ja 1960-luvulla niiden määrä kaksinkertaistui. Monet muutkin oppilaitokset kehittyivät yliopistotasoisiksi.

Oppilaitosten kasvu asetti uusia vaatimuksia kirjastoille. Kirjastopalveluja oli alettava kehittää, sillä ne eivät vastanneet asiakkaiden tarpeita. Kasvanut oppilasmäärä asetti vaatimuksensa, mutta keskeistä oli myös se, että yliopistoissa tutkimustyö lisääntyi. Kohdattiin uusia, aiempaa monitahoisempia tiedontarpeita. Kirjastot alkoivat kasvaa merkittävästi, mikä voidaan päätellä jo tilastojen perusteella. Kokoelmat kasvoivat nopeasti ja kirjastoille myönnettiin lisää rahaa palvelujen kehittämiseksi. Huiman kasvun jälkeen 1970-luvulla yliopistokirjastojen kasvu kuitenkin hidastui, ja myös määrärahat vähenivät.

Kansalliskirjaston vaiheita

Ennen Australian yhdistymistä maa oli jakautunut kuuteen osavaltioon: Uuteen Etelä-Walesiin, Tasmaniaan, Länsi-Australiaan, Victoriaan, Etelä-Australiaan ja Queenslandiin. Jokaisessa pääkaupungissa oli hallituksen tukema kirjasto, josta siis käytettiin nimitystä yleinen kirjasto. Kun Australia yhdistyi vuonna 1901, perustettiin Melbourneen liittovaltion parlamentin kirjasto, Commonwealth Parliamentary Library. Varsinaisen kansalliskirjaston statuksen kirjasto sai 1961, jolloin sen sai nimekseen Australian kansalliskirjasto "Australian National Library". Keskeisiksi tehtäviksi määriteltiin kansalliskokoelman ylläpito ja kehittäminen.

Alkuvaiheessa olivat etusijalla kokoelmien muodostaminen, ja materiaalin identifiointiin liittyvät kysymykset. Kirjastossa otettiin käyttöön Deweyn laatima luokitusjärjestelmä, mikä tehosti kirjaston kokoelmien käyttöä. Kansalliskirjaston kokoelmien merkittävä perusta on niin kutsuttu Petherick-kokoelma. Tämä kirjakauppias Edward Petherickin yksityiskokoelma hankittiin kirjastoon 1911 ja siihen kuuluu tuhansia aineistoyksiköitä. Kirjaston kokoelmat kasvoivat, kun vuonna 1912 säädettiin vapaakappalelaki, Copyright Act, jonka perusteella julkaisijoiden tuli lähettää yksi kappale kutakin julkaisemaansa kirjaa kirjastoon. 1927 parlamentti ja kirjasto siirtyivät Australian nykyiseen pääkaupunkiin Canberraan.

Kirjaston kokoelmiin kuuluu myös laaja kokoelma audiovisuaalista aineistoa. 1936 aloitettiin puheäänitteiden ja filmitallenteiden hankinta, musiikkiosasto perustettiin 1970 ja kansallinen elokuva- ja äänitearkisto 1980-luvun puolivälissä. Vastikään on aloitettu projekti suullisen kansanperinteen tallentamiseksi. Teknisiä mahdollisuuksia hyödynnetään: syksyllä 2000 käynnistettiin PictureAustralia -projekti, jonka ansiosta Australian historiaan liittyviä digitoituja valokuvia on nähtävillä verkossa. Myös elektronisten aineistojen hankinta ja tarjonta on aloitettu niin kutsutun Pandora-projektin myötä. Moderni teknologia ja verkostoituminen on tuonut kirjaston palvelut saataviksi myös niille, joille ei suurten välimatkojen vuoksi ole mahdollisuutta käydä kirjastossa paikan päällä.

Erikoinen piirre kirjaston vaiheissa on se, että se on hoitanut myös normaalisti yleisille kirjastoille kuuluvia tehtäviä. Kun kirjasto 1920-luvun lopul-

la siirtyi uuteen pääkaupunkiin Canberraan, oli alueen paikallishallinto olematon yleisestä kirjastosta puhumattakaan. Niinpä aloitettiin lainaus-toiminta Canberran asukkaille. Kun Canberran kaupunki kasvoi toisen maailmansodan jälkeen nopeasti, tuli kuitenkin aiheelliseksi erottaa yleisen kirjastotoimi omaksi osakseen. Syntyi Canberran yleinen kirjasto.

Uusia haasteita

Yhteiskunnan muutokset ovat tuoneet uusia haasteita palvelujen kehittämiseksi. Kuten Suomessa-kin, Australiassa väki muuttaa maalta isoihin keskuksiin, ja väestö vähenee jo ennestään harvaan asutuilla alueilla. Lisäksi maaseudulla asuvien lasten on matkustettava yhä pidempiä matkoja kouluun, ja ikääntyvän väestön määrä lisääntyy. Myös harvaan asuttujen alueiden kirjastopalvelut halutaan turvata. On havaittu, että pienissä, syrjäisissä keskuksissa on eduksi yhdistää kirjasto muuhun toimintaan. Esimerkiksi tasmanialaisessa pikkukaupungissa Queenstownissa kirjasto on sijoitettu koulun yhteyteen. Keskeinen sijainti on olennaista kirjaston menestymiselle. Kirjasto on keskeinen osa kaupunkilaisten elämää: perinteisen kirjastotoiminnan lisäksi siellä järjestetään luentoja, infopäiviä sekä kirjamyyntiä. Aasukkaat ovat perustaneet kirjastoystävien yhdistyksen, joka on mukana kirjaston toiminnassa. Keskeistä on, että kirjasto tarjoaa asiakkailleen myös tietotekniikkapalveluja.

Kirjastoautoja on Australiassa noin 80, ja ne palvelevat paitsi harvaan asuttuja alueita, myös esikaupunkialueita. Kirjastoautotoiminnassa pyritään lisäämään yhteistyötä eri organisaatioiden kesken,

sekä tarjoamaan asiakkaille mahdollisuuden tietotekniikan käyttöön. Esimerkiksi Victorian osavaltiossa on uudistettu kalustoa: kirjastoautoon on helppo pääsy myös liikuntaesteisillä, ja asiakkaille on tarjolla atk-työasemia.

Australian yleisten kirjastojen kehitys on ollut pitkään verkkaista, eivätkä esimerkiksi poliitikot ole hoitaneet kirjastoasioita parhaalla mahdollisella tavalla. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että tästäkin huolimatta kirjastot ovat kehittyneitä, ja niiden rooli yhteiskunnassa koetaan tärkeäksi. Brian Jones, Australian yleisradion ABC:n toimitusjohtaja, onkin todennut, että on vaikea kuvitella missä olisimmekaan ilman kirjastoja, ja ilman järjestettyä informaatiota. Hänen mukaansa kirjastot ovat yhteisen tietämyksemme keskuksia. Ihmiset ovat selvästikin ottaneet kirjastot omikseen: kirjasto on keskeinen osa australialaisten elämää, olipa kirjasto sitten koulun kirjasto, kirjastoauto, yleinen kirjasto tai suuri osavaltion kirjasto.

Lähteet:

Biskup, Peter, Goodman, Doreen M. 1982: Australian libraries. 3rd ed. London. Clive Bingley.

Dunford, Helen 1998: Cooperation, compromise, commitment: a joint use library in an isolated area of Tasmania. *Aplis*, Dec98, vol. 11 issue 4.

Encyclopedia of library history 1994. New York – London. Garland Publishing. ss.50-54.

Libraries in Australia.

<http://www.acn.net.au/articles/1999/05/alw.htm>

Kenneally, Adele, Payne, Christine 2000: Mobile library services: Australian trends. *Aplis*, Jun2000, vol. 13 issue 2.

Aki Kangas

Hyvä, paha

informaatio

Suomen Pseudoinformaatiotutkimuksen Seura Pseudoinformatica Fennica ulotti empiirisen tuntosarvensa maailmankaikkeuden perimmäisiin kysymyksiin. SPS kysyi, onko ihmiskunnalla toivoa vai ei. Tässä varsin epävakaassa maailmantilanteessa on paikallaan, että tällaiset pysyväisluonteiset instituutiot, kuten Me olemme kykeneviä selvittämään missä mennään ja mistä tuulee.

Tutkimusaineistona käytimme internetiä ja siellä majailevia dokumentteja. Oikeiden dokumenttien löytymiseen käytimme lähes standardinomaisen aseman saavuttanutta Google -hakukonetta. Tilastollinen analyysi oli rakenteeltaan varsin yksikertainen - vertailimme kahden hakuavaimen esiintymisfrekvenssiä valitsemassamme tietokannassa internetissä.

Koe 1

Aloitimme tutkimuksen juhlallisen perinteisesti. Kristillisessä maailmassa hyvyydelle ja pahuudelle voidaan erotella selkeät hahmot. Katsotaan siis kuinka kävi:

Hakuavain 1: (God): 43 300 000 osumaa

Hakuavain 2: (Satan): 454 000 osumaa

Tämän osa-analyysin mukaan ihmiskunnalla pyyhkii varsin hyvin. Jumala vei voiton Paholaisesta noin 100-kertaisella äänimäärällä. Tilanne on varsin samanlainen myös kotosuomella haettuna.

Hakuavain 1B: (Jumala): 102 000 osumaa

Hakuavain 2B: (Saatana): 13 400 osumaa

Koe 2

Toinen koe kohdistui ihmisjoukkojen välisten erimielisyyksien erilaisiin ratkaisumalleihin ja tavoitetiloihin.

Hakuavain 3: (peace): 18 400 000 osumaa

Hakuavain 4: (war): 57 200 000 osumaa

Tässä suhteessa ihmisen oma toiminta tuntuu olevan menossa hieman huonoon suuntaan. Sapelinkalistelulla tuntuu olevan kolminkertainen kannatus neuvotteluratkaisuun verrattuna. Todella huolestuttavalta tilanne näyttää, kun vertailee hakuvainten 1 ja 4 tulosjoukkoja. Entäs sitten me sotahullut suomalaiset:

Hakuavain 3B: (rauha): 36 500 osumaa

Hakuavain 4B: (sota): 313 000 osumaa

Niinpä niin!

Koe 3

Tässä kokeessa nojauduimme ahdasmielisen länsimaisen ihmiskunnan polarisaation sumentamaan tajuntaan. Asensimme siis laput silmille ja tarkastelimme maailmaa puhtaasti mustavalkoisin silmin.

Hakuavain 5: (black): 84 200 000 osumaa

Hakuavain 6: (white): 7 280 000 osumaa

Länsimaisen ajattelun mukaan tilanne on katastrofaalinen. Perinteinen pahuuden väri on maailmassa valloillaan. Samma på finska:

Hakuavain 5B: (musta): 218 000 osumaa

Hakuavain 6B: (valkoinen): 67 000 osumaa

Tästä voi tehdä monenlaisia päätelmiä. Päällimmäisenä tulee väkisinkin mieleen, ettei maailmaa kannata ajatella kovin mustavalkoisesti. Voi ruveta ahdistamaan...

Koe 4

Viimeisessä kokeessa emme jättäneet mitään sattuman varaan. Heitimme arvolatauksille alttiit käsitteet nurkkaan ja pureuduimme olennaiseen.

Hakuavain 7: (good): 120 000 000 osumaa

Hakuavain 8: (evil): 4 890 000 osumaa

Hakuavain 9: (bad): 43 200 000 osumaa

Tämä koe käänsi jo synkeältä näyttäneen tilanteen onnellisesti päälaelleen. Puhdas hyvyys painii täysin eri sarjassa kuin koko maailman yhteenlaskettu pahuus. Ja vielä kerran Suomen tilanne:

Hakuavain 7B: (hyvä): 544 000 osumaa

Hakuavain 8B: (paha): 131 000 osumaa

Hakuavain 9B: (hyvin paha): 22 600 osumaa

Meillä tilanne ei valitettavasti ole yhtä murskaava, mutta selkeästi plussan puolella kuitenkin ollaan.

Johtopäätöksinä voimme todeta, että toivoa on vaikka joillakin osa-alueilla tilanne on hieman huolestuttava. Voimme myös tarkastella maailmaa suhteellisin levollisin sinivalkoisin silmin, sillä meikäläisten trendi seurailee suhteellisen hyvin suuren maailman meininkiä. Mutta kuinka pieni pseudoinformaatikko voi tilanteeseen vaikuttaa? Ehkä meidän on vain tuotettava mahdollisimman paljon mahdollisimman hyviä dokumentteja.

toim. pseudoinformatica fennica

